

**NA ORLOVSKIM KRILIMA
PROPOVIJEDI NA TEMU PRVOGA MISNOG ČITANJA**

Franjo Carev, OFM
Franjevačka bogoslovija Makarska

UDK 22.06
Pregledni članak

DVADESET I SEDMA NEDJELJA KROZ GODINU - "B"

Brak u Božjoj zamisli

(Post 18-24)

Kad čovjek posvršava svoje poslove, npr. kad gradi kuću ili obavlja neki posao u polju, zaokruži pogledmo nije li nešto izostalo što je trebao učiniti, kako bi to na vrijeme ispravio. Nešto slično čitamo u 1. misnom čitanju ove nedjelje. Kad je Bog stvorio svijet, životinje i napokon čovjeka, pokazao se jedan nedostatak. Čovjek se u raji zemaljskom osjetio osamljen. Bila mu je potrebna "pomoć kao što je on sam" (Post 2,18; TM: *ezer kenegdo*; Vg: *adjutorium simile sibi*).

Kao vrstan psiholog, nadahnuti pisac tumači odakle tajna čežnja muškarca prema ženi, čovjekov poziv k "vječnoj ženstvenosti". Svrha mu je bila također istaknuti jednakost između muškarska i žene i kakav je brak bio u Božjoj prvotnoj namisli.

K čovjeku, koji je bio nepotpun, Bog je predveo kao u nekoj velikoj smotri životinje da im on nadjene imena. Nadijevanje imena je značilo ujedno gospodstvo nad njima. No, čovjek među njima nije našao nadopune koju je želio; ni jedna od životinja nije bila pomoć koja mu je primjerena. Da ispuni tu prazninu i da zadovolji čovjekovu težnju, Bog stvara prvu ženu. Ona će mu biti drugarica u skladnoj

zajednici bračnog života kako u psihičkom tako i u fizičkom pogledu (Post 2,28 sl.). Toga će se izvještaja iz knjige Postanka sjetiti kasniji pisac koji će zabilježiti: “*Tko ima ženu, posjeduje blago: ona mu je pomoć i stup potporni*” (Sir 36,24).

Danas psiholozi govore o čovjekovoj podsvijesti, o tjelesnoj pohoti (libido) kao jedinim pokretačima čovjekova života. Za razliku od njih u našem izvještaju vidimo prikaz o prvoj bračnoj vezi čovjeka i žene. Čovjeku je dana pomoćnica iz njegova vlastitog tijela.

Gospodin Bog postupa poput vještog kirurga koji na prvom čovjeku vrši operaciju. A da ona bude bezbolna, na prvoga čovjeka (Adama) Bog pušta duboki san (heb. *tardemah*), kao neko narkotičko sredstvo, i iz njegova tijela “izvadi rebro (heb. *cela*^c) a mjesto zatvori mesom. Od rebra, što ga je uzeo čovjeku, napravi Gospodin Bog ženu pa je dovede čovjeku” (Post 2,21-22).

Kad se probudio oda sna i bio oslobođen osamljenosti, čovjek po prvi put ugleda biće slično sebi pa uskliknu od radosti: “Gle, evo kosti od mojih kostiju, meso od mojega mesa!” Ženom neka se zove od čovjeka kad je uzeta!” (Post 2,23). Od radosti čovjek (Adam) spominje čudo pred sobom do tri puta (heb. *zoth* = ova/ovo). Prisnost čovjeka i žene izražena je igrom riječi u izvorniku: IŠ=čovjek, IŠAH=žena; Vg: *vir-virago*; španjolski: *varon-varona*.

U ženi je čovjek prepoznao dio samoga sebe. S njom će on biti vezan jačom vezom negoli su rodbinske ili čak krvne veze.”Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uz svoju ženu, i bit će njih dvoje jedno tijelo” (Post 2,24), veli sveti pisac. Izraz “kost od mojih kostiju, meso od mesa mojega” inače označava rodbinske veze, kako čitamo na drugim mjestima u Bibliji (npr. Post 29,14; Suci 9,2).

U antiki je žena živjela u potčinjenom položaju. Nije bila smatrana čovjekovom ravnopravnom drugaricom. Aristotel npr. nazivlje ženu “*mas occasionatum*”, tj. promašeni ili neuspjeli muškarac koji se rađa takav uslijed neke greške, “nesavršenom životinjom”. Ona je samo predmet užitka. I za sv. Tomu je žena nesavršeno biće (*aliquid deficiens*). Po biblijskom piscu, žena stoji uz bok muškarcu kao ravnopravno i slobodno biće. Ona je nazvana “majkom živih” (Post 3,20).

Pišćev izvještaj ne smijemo shvatiti doslovno, tj. onako kako zvuče riječi. Pisac je upotrijebio jednu književnu vrstu, različitu od

ostalnih književnih vrsta, da izrazi istine o stvaranju svijeta, živih bića i prvih ljudi. To nije izvještaj za studente viših škola nego prikaz za priprosti puk, kome se slikovito prikazuju istine. Na učenjake spada proučavanje starosti ljudskog roda kao i njegovo širenje po zemljinoj kugli.

Pišćeve su metafore, slike i prispodobe žive i pokretljive. To im daje čar u svim vremenima. Ne govori se tu o adroginima, tj. o bićima koja su ujedno muško i žensko, s mnoštvom ruku, nogu itd. kao što čitamo kod Berosusa, u Rig Vedi ili kod Aristofana.

Međusobnu ljubav prvoga čovjeka (Adama) i prve žene (Eve) sveti pisac posebno naglašava: "Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu, i bit će njih dvoje jedno tijelo" (r. 24). Kidaju se čak krvne veze. Čovjek i žena ubuduće će tvoriti samo jedno jedino bićem "jedno tijelo" (heb. *ba'sar 'ehad*), tj. tvorit će, recimo tako, samo jednu osobu.

Kad je pisac pisao izvještaj u 10. st. prije krista, kod Židova je bilo uvriježeno otpuštanje žena i višeženstvo. Pisac svojim suvremenicima stavlja pred oči uzvišeni ideal bračne zajednice. Ljubav je bračnih drugova nešto nepokolebljivo, nešto čvrsto i trajno. Ta je "ljubav jaka kao smrt" (Pj 8,6).

Vapaj za tim idealom čuo se i u teškim zgodama nacionalno-vjerskog života. Kad su se povratnici iz babilonskoga sužanjstva tužili zašto Bog ne prima njihove molitve, on im je po proroku Malakiji odgovorio: "Vi pitate: *Zašto?* Zato što je Gospodin bio svjedok između tebe i žene mladosti tvoje, kojoj si nevjeran, premda ti bijaše drugarica" (Mal 2,12-14). Prorokove riječi svuče tako kao da su uzete negdje iz Novoga zavjeta.

Mojsije je našao uvriježen običaj otpuštanja ženâ pa ga je trpio. Isus, međutim, izjavljuje da u početku nije bilo tako. I navodi biblijska mjesta koja smo upravo slušali. On u tom pitanju ne priznaje ni otpuštanje žene ni okorjelosti srca. On veli jasno i bistro: "Što je Bog združio, čovjek neka ne rastavlja!" Ta njegova riječ vrijedi za sva vremena.

U jednom tumaču knjige Pjesma nad pjesmama čitamo kako je neka žena u Sidonu živjela deset godina sa svojim mužem a da nije rodila dijete. Muž i žena u tom slučaju pođoše k rabinu Simeonu bar Jokaju da se razvedu. Rabin im reče: "Tako vi bili živi! Kad ste se ono

vjenčali, došli ste skupa na svečanu gozbu. Ne smijete se ni rastaviti bez svečane bozbe.” Oni prihvatiše rabinov savjet i pripremiše veliku gozbu, na kojoj je žena svomu mužu dala piti više nego obično. Kad se muž dobro napio, reče svojoj ženi: “Kćerice, možeš iz moje kuće uzeti sve što ti se sviđa; zatim se vrati natrag u kuću svoga oca.” Što da jadna žena učini? Kad je muž zaspao, naloži svojim slugama i sluškinjama da njega i krevet na kojem je spavao donesu u kuću njezina oca. Oko pola noći čovjek se probudi. Kad se otriježnio, pogleda u čudu oko sebe i reče: “Kćerice, gdje se ja ovo zapravo nalazim?” Žena odgovori: ”Ti se nalaziš u kući moga oca.” - “Jest, ali što ja imam zajedničko s kućom tvoga oca?” - Žena odgovori: “Zar se ne sjećaš što si mi sinoć bio kazao, tj. da mogu sobom uzeti sve što mi se najviše dopada kad se vratim k svome ocu? Meni se na svijetu ne dopada ništa više od tebe.” Pođoše zatim oboje k rabinu Simeonu bar Jokaju, koji se pomoli za njih. I žena zatrudnje. (Usp. JACOB J. PETUCHOWSKI, *Es lehrten unsere Meiste..Rabinische Geschichten*. Freiburg im Br. 1979.³, 68-69).

Gospodin Isus Krist naučava nerazrješivost braka. Nerazrješivost braka zastupa neprekidno i Katolička crkva. U svako, pa i u ovo naše uznemireno doba, Crkva od toga ne odstupa ni pod koju cijenu.

Božja zapovijed o razmnožavanju ljudskoga roda odnosi se na ljudski rod općenito a ne na svakoga pojedinca. Svi pojedinci nisu obvezani stupiti u bračnu zajednicu. Bračni je život Božja milost i poziv. A isto tako je Božja milost i poziv na bezbračni život. Na taj način pojedinci savršenije mogu služiti Bogu. Oni koji ne sklapaju braka nisu nipošto neki društveni rubni slučajevi bez ikakva značenja. Značenje je odredio sam Spasitelj Isus, kad je rekao da ima onih koji ne stupaju u brak radi kraljevstva Božjeg. Oni to ne čine iz prezira prema braku nego zbog viših ciljeva.

U travnju 1982. g. Majka Terezija je posjetila više gradova u Sjedinjenim Američkim državama. Posvuda je bila srdačno primljena. Kazala je: “Ja sam ovdje našla ljubav, punu topline i razumijevanja.” Usput je potakla bračne drugove: “Potrebno je da molite za svoga supruga, da molite za svoju ženu, da molite za svoju djecu. Učinite svoja srca jednim srcem, srcem punim ljubavi u Njegovu (Božjemu) srcu.” Primimo srcu te uzvišene riječi! One u sebi kriju ljepotu i uzvišenost kršćanskoga braka.

DVADESET I OSMA NEDJELJA KROZ GODINU - "B"

Mudrost koja dolazi odozgo

(Mudr 7,7-11)

Smrću Aleksandra Velikog (+ 323. pr. Kr.) i diobom carstva na dva dijela (diadohe) helenska (grčka) je kultura poput nezaustavljive plime sve više zahvaćala tadašnji svijet. Tada se također sudariše helenska misao i hebrejska religija. Nova, helenska misao obraćala se čovjeku kao čovjeku. Bila je internacionalna za razliku od kulture Babilonaca i Asiraca koja je bila nacionalno obilježena.

Helenizam je naučavao spasenje putem više spoznaje i nauke o svemu što postoji. Pokušavao je stvoriti ljepšu budućnost. Helenska je kultura imala biti zajednička kultura svih naroda. Ta je kultura čovjeku nudila dostojanstvo, sreću i životni smisao. Kulturna elita imala je udio u političkoj vlasti i bogatstvu.

Židovska religija, koja je bila ograničena na uski prostor i koja se temeljila na savezu s Bogom, izgledala je u očima mnogih kao muzejski ostatak. Mogla je biti dobra kao i svaka druga starina, no s vremenom je trebalo da se pretopi u obuhvatniju, helensku misao. Za vjerne je Židove to bio izazov kako u domovini tako i izvan domovine. Koliki je to bio izazov u domovini pokazuju Makabejski ratovi. Židovi u raseljenju, prvenstveno u Egiptu, bili su također izloženi kušnjama. U upravničkom središtu Ptolomejevića i živom sveučilišnom gradu - Aleksandriji - od pet gradskih četvrti dvije su nastavali Židovi. Iskrsavalo je pitanje: Da li će se židovska predaja stopiti s novom poganskom kulturom? I drugo, konkretnije pitanje: Da li je prikladnije prije svega biti izobražen i ugledan čovjek, a tek potom pobožni Židov, bolji ili lošiji, već prema prilikama.?

Učeni pisac knjige Mudrosti, koji je živio valjda upravo u Aleksandriji, krijući se pod Salomonovim imenom, na to je pružio odgovor. On opominje vjerne Židove neka ustraju u vjeri svojih pređa. On nije proklinjao sve ono što se nalazi u nežidovskoj kulturi kao što neće ni kasnije Pavao proklinjati u svom govoru na Areopagu (Dj 17). On je kazao da je sve ono što pruža helenska kultura tek blijedi pokušaj kako osmisliti život. Izvanjski oblik toga nastojanja već se nalazi u objavi, koju je Bog dao Mojsiju. Osmišljenje ljudskog života i skladni međunarodni život ne počiva na filozofiji Helena (Grka) nego

na Mojsijevu zakonu (Toru). Samo oni koji prihvate Toru, mogu biti sretni ljudi kako u ovom tako i u zagrobnom životu.

Svega je toga bio svjestan pisac knjige Mudrosti koji prvenstveno cijeni mudrost koju je Bog objavio. Priznaje svoju malenkost prije rođenja kao i poslije rođenja. Stupio je na pozornicu života s koje će kao i ostali ljudi jednom sići. On najviše cijeni pravu Božju mudrost. Do nje se ne može vinuti čovjekov um; Božja je mudrost uzvišenija od svega ostalog.

Pisac oponoša kralja Salomona koji je molio od Gospodina Boga za "pronicao srce da može suditi narodu, razlikovati dobro od zla" (1 Kr 3,9) i koji je dobio zaista enciklopedijsko znanje. Pisac tvrdi: "Pomolih se, i razbor dobih; zavapih, i primih duh mudrosti" (Mudr 7,7). U istoj knjizi Mudrosti čitamo malo kasnije piščevu drugu molitvu: "Bože otaca naših, ... daj mi mudrost, prisjednicu tvoga prijestolja...Ja sam nesposoban shvatiti pravdu i zakone... S tobom je mudrost koja zna djela tvoja, koja je bila nazočna kad si stvarao svijet. Ona zna što je milo tvojim očima i što je pravo po tvojim zapovijedima" (Mudr 9,1-9).

Prava mudrost za pisca je dragocjenija od žezla i prijestolja, od dragulja, zlata i srebra. On je voli više nego zdravlje i ljepotu, čak više nego samu svjetlost. Njezin sjaj neprekidno svijetli. S Božjom mudrošću dolazi svako blago (Mudr 7,9-10). Tko zavoli blago Božje mudrosti, taj će, ma koliko ga to stajalo, uistinu osjetiti duševni mir i radost. Tko dobrotu i pravdu učini mjerilom svojih odnosa prema bližnjima, taj će doživjeti sreću i bogatstvo Božje mudrosti.

Božja se mudrost ne protivi pravoj ljudskoj mudrosti jer je jednoj i drugoj mudrosti isti izvor: sâm Bog. Sveto pismo u sebi sadrži zaista zamjerne misli o čovječnosti i čovjekovu razboru. Židovska i kršćanska misao ne prolaze mimo ili pored ljudskih naravnih vrednota i iskustava nego ih povlađuje i popunjuje. I što čovjek više raste u vjeri, ali iskreno i predano, to će više rasti i u ljudskoj zrelosti i shvaćanju. To pokazuju životi svetaca tokom stoljećâ.

Vjera bez čovječnosti je beskrvna, neplodna, ma koliko se ona očitovala u ukočenim formulama. Tek povezana s čovječnošću, s ljudskim razborom i iskustvom, vjera dobiva na svojoj životnosti i nutarnjoj punini.

Kako doći do te mudrosti? Čovjek je ne može postići vlastitim naporom jer je prava mudrost Božji dar a ne plod čovječjeg naprezanja. Božja mudrost nije isto što i čovjekova inteligencija. Božja mudrost potječe iz onoga nadosjetnog područja do kojega se čovjekov um ne može vinuti. Ta mudrost dolazi od Boga, koji je iznad ovoga svijeta ali i u ovom svijetu, koji djeluje u našem vremenu kao dobri i milosrdni Otac.

U usporedbi s Božjom mudrošću visoki položaj u društvu, unosna karijera kao i posjedovanje blaga ne znače mnogo. Tek po Božjoj mudrosti zemaljske stvari dobivaju svoju pravu vrijednost i cijenu.

Da čovjekova mudrost ima svojih uspona, dokazom su veliki mislioci. No, ona isto tako ima i svojih padova. Na te je padove mislio apostol Jakov kad je uspoređivao Božju i čovjekovu mudrost. Plodovi su ljudske mudrosti: zavist i sebičnost, laž i mržnja, javni nered i svaka vrsta zla. Plodovi su mudrosti, koja dolazi odozgo, prije svega: čistoća, mirotvornost, blagohotnost, milosrđe, postojanost i iskrenost. (Usp. Jak 3,14-17).

B. Frankl je napisao knjigu pod naslovom "*Čovjek u potrazi za smislom*". U uvodu te knjige on donosi odlomak pisma što mu ga je uputio neki mladić: "Imam 22 godine. Završio sam akademski stupanj, imam raskošna kola, financijski sam neovisan. Na raspolaganju imam seks i ugled, napretek. Ono što sebe pitam jest ovo: Ima li sve to ikakav smisao?" Za Frankla je to pitanje znakovito za životni osjećaj današnje mladeži. Po njegovu shvaćanju 20 % neuroza uvjetovano je osjećajem besmisla. Frankl u svom radu provodi logoterapiju, tj. način liječenja kojim pokazuje osmišljenost života.

Onaj mladić iz Markova evanđelja bio je zanesen Isusovom pojavom i njegovim riječima. Privlačila ga je ideja kraljevstva Božjega. Priznao je Isusu da vrši zapovijedi. No, on kao da je tražio nešto još više. Isus mu je svjetovao neka svoje blago proda siromasima i pođe za njim. No, kako je bio bogat, smrknuo mu se pred očima i ode od Isusa žalostan (Mk 10,21).

Ima srećom još uvijek osoba koje više cijene Božju mudrost od svega zemaljskoga. U prigodi jednoga jubileja Caritasu u Stuttgartu 1982. g. nastupila je č.s. Conchita koja je sa svojim španjolskim kolegicama iz zajednice župnih sestara u Burgosu došla u Njemačku

da njeguje starije osobe u domu "Martinus" u Stuttgartu. Pojavila se kao glazbeno nadarena pjevačica u redovničkom ruhu. Zapjevala je tri arije i svojim pjevanjem oduševila slušaoce te su oni zaželjeli neka još nešto zapjeva. Č.s. Conchita je otkrila tajnu svoga pjevanja. Ona je, naime, profesionalna pjevačica. Kad je završila glazbene studije, našla se pred izborom: postati operna pjevačica i zvijezda ili se odlučiti za nešto drugo. Odabrala je ipak redovnički stalež. Došla je u Stuttgart u pomoć sestrama kojima se smanjio broj. (Usp. Katholisches Sonntagsblatt, Rottenburg-Stuttgart, 1982. br.40, 18).

Toj se djevojci a kasnije č. sestri nije smrklo pred očima kao onom mladiću iz Evandjelja koji je Isusu upao u oko, no koji nije krenuo za Isusom radi bogatstva. Kod njega je prevladala ljudska mudrost.

Knjiga nas Mudrosti potiče da iznad svega cijenimo Božju mudrost, koja dolazi odozgo. Ona se isplaćuje više nego bilo što drugo na svijetu. Slijedimo njezine upute i nećemo doživjeti razočaranje. Naš će život tada primiti svoj puni smisao.

DVADESET I DEVETA NEDJELJA KROZ GODINU - "B"

Žrtva naknadnica

(Iz 53,10-11)

Da čovjek priskoči bližnjemu u pomoć, nije ništa neobično. Izložiti se nekoj manjoj pogibli za bližnjega, ne izaziva neko udivljenje. No, kad netko položi svoj život za prijatelja, to je već herojsko, junačko djelo. Herojski, nenadmašivi čin ljubavi prema bližnjemu vidimo u završnom proroštvu o Sluzi Gospodnjem Patniku.

Tu čitamo: "Gospodinu se svidjelo da ga pritisne bolima. Žrtvuje li život svoj za naknadnicu, vidjet će potomstvo, produžit će sebi dane. I Gospodnja će se volja po njemu ispuniti" (Iz 53,10).

Proroštvo je nastalo kao izraz nade izraelskog naroda u mesijanskog posrednika u doba babilonskog sužanjstva. Raskajani će se obratiti svome Bogu, a poslije obraćenja bit će po Sluzi Gospodnjem opravdan.

Ulomak iz Izaijine knjige zgodno nas uvodi u ono što smo slušali u današnjem evanđelju. Krist svojim učenicima napominje da će piti čašu svoje gorke muke i biti kršten krštenjem boli i patnje.

Sluga je Gospodnji predmet Božje naklonosti stoga što će on svojevolutno prihvatiti muke i boli, iako će se u očima ljudi činiti kao da je od Boga proklet i gubom udaren (Iz 53,1-3). Međutim, vrijednost se posrednika spasenja ne mjeri po tome što misle ljudi. Uzgibane mase su iščekivale slavodobitnog Mesiju, dok se njegova vrijednost sastoji u tome što će on izvršiti Božji pravedni naum.

Sluga Gospodnji Patnik rado polaže svoj život kao žrtvu naknadnicu. "Za naše grijehе probodoše njega, za opačine naše njega satriješe. Na njega pade kazna - radi našeg mira, njegove nas rane iscijeliše" (Iz 53,5).

Žrtva naknadnica (hebr. 'ašam) pomiče naprijed Mojsijevu liturgiju od žrtve za grijehе iz nepažnje (Lev 4-5) k žrtvi za hotimične, svojevolutne grijehе. Svijest grešnosti jače izbija. I ta svijest utječe na bogoslužje. Pod tim vidom možemo razumjeti kako se od doba progonstva pa dalje općenito obavlja pokornička liturgija.

Izraze o Sluzi Gospodnjem neki primjenjuju na izraelski narod na njegovu mukotrpnom putovanju. Pojava Sluge Gospodnjega bi za malaksali narod značila novi početak života u zajednici povratnika iz ropstva. Primijenimo li izjave iz Izaijine knjige o Sluzi Gospodnjem Patniku na jednu osobu, mogli bismo ih shvatiti pod vidom novog rodonačelnika. Onako, naime, kao što je Abraham bio rodonačelnik izraelskog naroda tako će po Božjoj namisli Sluga Gospodnji biti rodonačelnik novog otkupljenog Božjega naroda.

Istu misao imamo izraženu u mesijanskom psalmu: "Spomenut će se i Gospodinu vratit svi krajevi zemlje; pred njim će pasti sve obitelji pogana ... Njemu će služiti potomstvo moje" (Ps 22/21, 28.31).

Muke Sluge Gospodnjega urodit će divnim plodovima. Tako čitamo: "Zbog patnje duše svoje vidjet će svjetlost i nasitit će se spoznajom njezinom" (Iz 53,11; TM: *me`amal nafšô* jedni prevode "zbog patnje", drugi "poslije patnje"). Smisao je izraza: Muka koju je sluga Gospodnji imao podnijeti bila je razlog njegova prosvjetljivanja. On će, naime, i kao čovjek duboko proniknuti u Božje

nacrte o otkupljenju ljudskog roda i na koncu doživjeti proslavu. A kao pobjednički trofej on će u nebo uvesti brojne otkupljenike.

Kao bezgrešan, Sluga će Gospodnji svojom mukom i smrću ljude pomiriti s Bogom, "opravdati mnoge" (r.11). Plod njegovih muka bit će nebrojene čete otkupljenih, kako čitamo na istome mjestu: "Zato ću mu mnoštvo dati u baštinu" (Iz 53,12, usp. Dan 11,33; 12,3; Mk 10,45; Rim 5,19). Pridjev "mnogi" (hebr. *rabbim*, LXX *πολλοί*) označava sve ljude dobre volje koji se budu htjeli okoristiti plodovima Slugine gorke muke.

Pjesme o Sluzi Gospodnjem Sveti oci su smatrali petim evanđeljem. Sve ono što se u njima nalazi potpuno se podudara s izještajima o Isusovoj mucu. Teolozi su raspravljali o pitanuu: Da li je trebalo da muka bude sastavni dio Mesijina života? Mi se današnji ljudi pitamo kao što su se pitali ljudi svih vremena: Čemu patnje uopće u ljudskom životu? Držimo li u vidu raznovrsna stradanja, iskrsava pitanje: Da li je Bog prisutan u današnjem svijetu? A ako je prisutan, na koji je način prisutan?

Na ta i slična pitanja ne možemo odgovoriti ako ne uzmemo u obzir pozadinu koja je obilježena izvornim grijehom. Mesija je stupio u ovaj svijet, koji je obilježen grijehom i patnjom, i u njemu započeo svoje spasiteljsko djelo. Situacija koju je prouzrokovao grijeh za njega je bila polazna točka.

Gledajući izvana, svijet je ostao onakav kakav je bio i prije. No, gledajući iznutra, svijet je postao nešto novo. Krist je svijet unio u svoju sudbinu, u svoje životne uvjete. Svijet je tako postao obilježen Kristom, postao je kristolik. Zgodno se u vezi s tim izrazio književnik Paul Claudel (+ 1955.): Bog nije došao odstraniti patnju, nije došao objašnjavati je nego je došao zato da je ispuni svojom prisutnošću. Po kršćanskom uvjerenju, Bog nije došao da svijetu vrati rajsko stanje, koje je imao u zoru stvaranja nego da u njega zasadi klice novoga života i dade mu nadu da će biti oslobođen na slobodu i slavu djece Božje. Svijet će biti to više kristolik što se bude našlo više muškaraca i žena koji su do srži prožeti Kristovom milošću.

U Rimu je 10.XI.1982. proglašen svecem franjevac konventualac o. Maksimilijan Kolbe. Rodio se 1894. u poljskom mjestu Zdunska Woli. Kao svećenik osnovao je pokret "Bezgrešne Djevice". Kasnije je bio profesor u Krakovu. Izgradio je čitavo naselje,

zapravo mali grad Niepokolanow u Poljskoj. Isto će uraditi kasnije u Japanu. Godine 1939. bio je uhapšen od njemačkih okupatorskih vlasti koje su ga uhvatile pa pustile. Ponovno uhapšen, odveden je u zloglasni logor Pawiak, a odatle 28. svibnja u Oswiencin (Auschwitz). Vodio se pod brojem 16 670.

Kad je potkraj svibnja 1941. g. pobjegao iz logora neki zarobljenik, za odmazdu je osuđeno na smrt deset ljudi u bunkeru gladi. O. Kolbe je čuo kako neki zarobljenik kuka nad svojom obitelji i djecom pa se ponudio u zamjenu za logoraša. Zvao se Frantisek Gajowniczek. Njemački komandant Fritsche ga je upitao, kad je u stavu mirno prišao preda nj: "Tko si ti?" Kolbe je odgovorio: "Ja sam katolički svećenik." Prizor se pretvorio u liturgiju. "Što hoćeš od mene?" - upitao je zapovjednik. "Umrijeti umjesto onoga tamo", glasio je odgovor. Broj deset je bio podmiren. Zapovijed je glasila: "Vodite ih!" Osuđenici su u sobi za tiho umiranje molili. Kad više nisu mogli stajati na nogama, ležali su rastegnuti ili sklupčeni na tlu. Jedino je o. Maksimilijan stajao na nogama ili klečao među njima, na sredini sobe. Stražari su govorili: "Ovaj je svećenik izvanredan čovjek. Nešto slično nismo vidjeli."

Tako su prošle svije sedmice. Osuđenici su umirali jedan za drugim. Vlasti su ih dokrajčile otrovnim injekcijama da ustupe mjesto drugima. Jedan svjedok kaže: "Vidio sam kakao je o. Maksimilijan, mičući usnama na molitvu, sâm pružio ruku da primi otrovnu injekciju." Bilo je to 14. kolovoza 1941. g. u 12 sati i trideset minuta. Iz mrtvačnice prenesen je u krematorij 15. VIII. gdje je spaljen. (Usp. Yves Yvonides, *Maksimilijan Kolbe*, Zagreb 1979.). Tako umrije "vitez Bezgrešne". I za njim ostade potomstvo mnogo. Ne samo Frantisek Gajowniczek nego i mnogi drugi. Kod proglašenja blaženim Maksimilijana Kolbea u listopadu 1972. g. on je s jednim klerikom nosio kalež s vinom. I kod proglašenja svetim TV kamere su bile uperene najviše na Gajowniczeka.

Smrt o. Maksimilijana Kolbea je bila prava žrtva naknadnica. Zato je on dobio brojno potomstvo i divljenje diljem katoličkog svijeta. Za života je služio blišnjima bez pridržaja. To je potvrdio i svojom smrću. Njegova smrt nije bila nipošto gubitak nego slavni dobitak.

Nemojmo se zanositi za uzorima koji su sve prije negoli uzori. Za nas su vjernike uzori Spasitelj Isus i njegovi vjerni sljedbenici. Njih držimo rado pred svojim duševnim očima!

TRIDESETA NEDJELJA KROZ GODINU -"B"

Oslobođenje zaslužjenih

(Jr 31,7-9)

“Kličite od radosti Jakovu, pozdravite burno prvaka naroda! Neka se ori vaš glas! Objavite slavopojkom: Gospodin spasi narod svoj, Ostatak Izraelov!” (Jr 31,7). To su stihovi jedne od četiriju pjesama što slave povratak Izraelaca iz babilonskog ropstva. Te su pjesme očito srodne s onima iz Drugoga Izaije, iako je njihov točni književni odnos s tim djelom neizvjestan. Možda su ta četiri himna proizvod škole Drugog Izaije koji su složeni u Jeremijina proroštva kao pokušaj da ublaže stroge prorokove riječi o propasti i padu južnoga kraljevstva i kao upriličenje životu u ropstvu.

Trebalo je veselu vijest o povratku iz ropstva oglastiti širom dalekih otoka. “Onaj koji rasprši Izraela, opet ga sabire i čuva ga kao pastir stado svoje. Oni će radosno kličuć na vis Sionski da se naužiju dobara Gospodnjih. Djevojke će se veseliti u kolu, mlado i staro zajedno ... jer ću im tugu pretvoriti u radost, utješiti ću ih i razveseliti nakon žalosti” (Jr 31,10-13). Iz tih stihova koje nadahnuti pjesnik stavlja u usta samom Gospodinu Bogu, izbija uvjerenje da nema te zapreke koja bi mogla omesti Božji naum.

Nije li to ipak puka utopija, maštanje, daleko od svake stvarnosti? Ne, dok Jeremija Bogu stavlja u usta te riječi, on je prožet dubokim uvjerenjem: Usprkos svim razočaranjima, Bog svojih ne napušta. Iako na njih pripušta stradanja, strah i napade, on ipak stoji uz njih. Božju zaštitu je sam Jeremija osjetio na sebi. I kao što je Bog mogao njega izbaviti iz teškoća, tako on može učiniti i sa svojim narodom. Bog je vrhovni Gospodar a njegova ljubav domišljata.

Vlastita imena “Jakov” i “Efrajim” stoje za oznaku čitavoga naroda u Judeji i Izraelu. Oslobođenje je iz sjeverne zemlje (r.8), zapravo iz zemlje nesreće. “Sjever” (hebr. *cafon*) je u Bibliji često

pojam zla, nesreće. To je skrivena i tamna zemlja. Izrael je nazvan "prvencem", ukoliko je on izabrani Božji narod (usp. Izl 4,22-23; posebno 19,3-6). On je "prvenac" snagom saveza što je sklopljen s "Jakovom i sinovima Izraelovim" Uusp. Pnz 4,7-8).

Iako je taj narod podbacio u više navrata i na više načina, u njemu će se još uvijek naći jedan dio, "Ostatak" koji će nadživjeti sve povijesne nedaće i koji će trajno ostati vjeran Gospodinu. Ako i jest sagriješio, on će se obratiti i vratiti svome Bogu (usp. Am 3,12). Tu je misao izrazio prorok Izaija koji je svom sinu dao naziv: "Šear Jašub" = Ostatak će se vratiti (Iz 7,3) iz ropstva. Ovdje ostatak tvore prognanici koji se iz babilonskog sužanjstva vraćaju u svoju domovinu. Taj će Ostatak nadživjeti porušenje grada i svetoga hrama i poslije sužanjstva nastaviti povijest spasenja.

Pjesnički izrazi kod Jeremije proroka s onima iz Izaijine knjige (Iz 53,1-10) tvore, mogli bismo kazati, krasan diptih oslobođenja. Na njima će se kasnije nadahnuti psalmist koji će kazati: Povratnicima se činilo kao da snivaju. I sami će pogani priznati: Silna im djela učini Gospodin. Nekoć su bili poput sijačâ što siju sa suzama a na koncu žanju snopove u pjesmi. Sijanje, tj. odlazak u ropstvo odigralo se u plaču, dok će povratak biti nalik sabiranju snopova s pjesmom na usnama (Ps 126/127).

Povratak će sužnjeva biti radostan, iako će oni putovati kroz pustošna mjesta. Gospodin će ih voditi "kraj potočnih vrela, putem ravnim kojim neće posrnuti" (r.9). U Izaijinoj se knjizi govori o "putu Gospodnjem" (Iz 40,3); o tom putu će kasnije govoriti i Prorok s Jordana (Mk 1,3 sl.).

Ono što je bilo prorečeno doista se ostvarilo. Zasužnjeni se Izraelci vratiše iz Babilona u Jeruzalem 538. g. pr. Krista. Ponovno sagradiše hram, svoje domove te uvedoše bogoštovlje u novom hramu. U zemlji je zavladao mir, sigurnost i relativno blagostanje. Iako su neki iz naroda i tada ostali na rubu društva, može se ipak reći da je učinjen veliki korak prema naprijed. Ruka se Gospodnja pokazala zaista moćnom.

Petsto godina kasnije na zemlji se pojavio Isus Krist koji je slijepcima otvarao oči da progledaju. Oko sebe je skupljao carinike, bludnice i grešnike. Tako se proročka riječ na neslućen način ostvarila. Među povratnicima se izričito spominju "slijepi i hromi, trudnice i

dojilje,” tj. oni najbjedniji i najpotrebniji (r. 8). Upravo stoga i jest odabrano čitanje o izliječenju slijepca prosjaka Bartimeja iz Markova evanđelja (Mk 10,46-52). I Isusov je jaki zahvat značio ipak tek početak otkupljenja. Otvorene su perspektive sretnije budućnosti s još sretnijom završnicom.

O boljoj i sretnijoj budućnosti govorilo se odavno. I danas još uvijek govore o njoj nevjernici i vjernici. No, dok se budućnost programira, mi kao vjernici ne smijemo nikada izgubiti iz vida da je ta budućnost na koncu u Božjim rukama. Završnica je povijesnog toka za nas vjernike konačno usavršenje, zapravo dovršenje velikoga uskrsnoga događaja, tj. onoga što se jednom dogodilo s uskrslim Spasiteljem Isusom Kristom.

Kristovom pojavom i djelom otkupljenje nije završeno. Posljednje dovršenje onoga što mi već sada imamo u klici, u skrovitu, jednom će se objaviti. To će se zbiti onda kad se Sin čovječji bude pojavio na oblacima nebeskim sa silom i veličanstvom.

Dotada treba kročiti mučnom hodočasničkom stazom prema toj završnici. Možda će nas spopasti sumnje i obeshrabrenja, možda ćemo počinjati pogreške ili trpjeti od osame. Svejedno, treba ustrajati na tom proputovanju. Moramo biti uvjereni u krupnu istinu: zahvatom Sina Božjega u našu povijest stavljeno je u pokret nešto nezadrživo i nezaustavljivo. Istina, mi ne znamo kad će to putovanje biti privedeno kraju, ali mi znamo to da ono vodi prema završnici kad ćemo svi mi na koncu naći okrilje i trajnu sreću.

U jednoj duhovnoj crnačkoj pjesmi pjeva se:

“Poznam čovjeka koga možeš zazvati,
Kad se počne tama spuštati
I kad ti se učini da više puta ne nalaziš.
On će biti tu, upravo kad ga ti ustrebaš,
Kad mu ti samo htjedneš vjerovati.
Da, ime je njegovo Isus, Isus, Isus.
Isusa, Isusa, Isusa zazovi,
Njega zazovi, njega zazovi!
Njegovo je ime ISUS.”

Ta crnačka duhovna pjesma odaje veliko pouzdanje. Kad smo žalosni i turobni, Isus je uvijek s nama. Kad malakšemo, on stoji uz nas da nas osokoli. Kad smo osamljeni, on nam čini društvo. Kad smo

obeshrabreni, on nam ulijeva snagu. Kad smo bolesni, i tada se možemo osloniti na njega.

Isus nam u svkaoj neprilici ulijeva snagu koja nam je prijeko potrebna. Silna je moć njegove ljubavi. I nema te, ma ne znam kako zamršene situacije iz koje Gospodin ne bi znao učiniti sretan ishod. On ravna svime i svima. Iako se on našim očima ukazuje kao daleki, skriveni Bog, on uvijek ostaje naš Spasitelj.

TRIDESET I PRVA NEDJELJA KROZ GODINU - "B"

Dvije zapovijedi

(Pnz 6,2-6)

"Čuj, Izraele, Gospodin je Bog naš, Gospodin je jedan! Zato ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom snagom svojom. Riječi ove što ti ih danas naređujem neka ti se urežu u srce!" (Pnz 6,5-6).

To je dio, i to onaj najvažniji, molitve koju pobožni Židovi mole svakog dana dvaput. Treći put tu molitvu (Šemau) mole kad legnu na ležaj prije spavanja. Tom istom molitvom pobožni Židovi krijepe umirućeg člana u posljednjim časovima života. (Usp. Schalom Ben Chorin, *Le judaisme en prière*. /prijevod s njem./, Paris 1984, 42-43).

Te bi riječi bile napisane poslije Mojsija, a po novijim tumačiteljima bile bi tek kasnije prebačene u ranije razdoblje i stavljene u usta Mojsiju. On bi ih izgovorio u moapskoj pustinji prije zauzeća Svete zemlje. To bi uradili teolozi iz 7. st. prije Krista. Oni su Mojsijev zakon ponovno tumačili i upriličiti svome vremenu.

Modernom uhu te riječi mogu zvučiti staromodno, no pobožni ih Židovi mole i danas s najvećim poštovanjem. Malo drže do onih koji bi ih u izmijenjenim životnim prilikama htjeli izbaciti. Danas, navodno, vrijede nove norme i pravilna ponašanja i međuljudskih odnosa. Navodno bi te nove norme trebalo "urezati u srce" a ne one starodrevne riječi.

Na to ćemo odgovoriti primjedbom da se i u 7. stoljeću prije Krista štošta bilo izmijenilo u povijesti židovskog naroda. Od putujućih nomada Izraelci su postali sjedilački poljodjelci i pastiri. Umjesto

međusobno slabo povezanih plemena nastupila je kraljevina. Uz to je nastao novi razred civilnih i voničkih činovnika, pa je trebalo povesti računa o novonastaloj situaciji. Pojavila se kriza morala o kojoj u više navrata svjedoče proroci. Toj su potrebi pokušali doskočiti kasniji židovski teolozi. Oni su naglašavali ono bitno u Mojsijevu zakonu (Tori).

I mi, današnji kršćani, živimo u doista novim prilikama. Štošta je postalo dvojbena. Ne svraća se pažnja na obvezatne norme. Iskrsava pitanje: Čega se držati u novim životnim prilikama? Pomislimo samo na pitanje kontrole rađanja, pobačaja, pospješivanja bolesnikove smrti (eutanzije), da spomenemo samo neka pitanja.

Poznato je kako su židovski učitelji isprepleli Mojsijev zakon (Toru) mnoštvom propisa, koji po Isusovim riječima ni oni sami nisu mogli nositi (Lk 11,46). Od stabala nije se vidjela šuma. Onom učitelju Zakona Isus je odgovorio što je u Zakonu najvažnije. To je ljubav prema Bogu i bližnjemu. Te su dvije zapovijedi važnije od svih paljenica i žrtava što su se još prinosile u jeruzalemskom hramu (Mk 12,33).

Nisu bez značenja ni druge zapovijedi, no one nisu na prvom mjestu, nisu ono najbitnije u religiji. U stvari, sve su zapovijedi tek primjena i vanjsko očitovanje one osnovne: odlučivanje za Boga.

Teolozi 7. st. pr. Krista, a kasnije Spasitelj Isus, naglašavaju usku vezu tih dviju zapovijedi na koje se na koncu svode sve ostale zapovijedi i propisi. One ostaju na snazi u svakoj novoj životnoj situaciji. Ne mogu zastarjeti. I ništa nas ne oslobađa od toga da ih vršimo: "Svega vijeka svog boj se Gospodina, Boga svoga, sin tvoj i sin tvoga sina, vršeći njegove zakone ..." (Pnz 6,2).

U svojoj dugoj povijesti izraelski se narod često puta ogriješio o Božje zapovijedi. Pored pravoga Boga štovao je i druge bogove (Elohim aharim), poganska božanstva okolnih naroda. Katkada bi svršili s tim da bi počeli štovati samo lažna božanstva napustivši vjeru u jednoga Boga.

I u povijesti Crkve se opaža nešto slično. Uz pravu religiju u kršćanski se svijet uvlačila magija i praznovjerje. I to je Crkvi nanosilo velike štete i krnjilo joj ugled. U vjerskoj pometnji kršćani su se kruto odnosili prema onima koji nisu dijelili njihovo mišljenje.

U novije vrijeme mogu se čuti primjedbe: Što kršćanska vjera zna o modernom čovjeku? Kakvu korist imaju ljudi od kršćanske vjere? Da li ta vjera u ljudska srca ulijeva osvježenje i nadu? Pruža li im mogućnost izlaza u teškim situacijama? Da na to odgovorimo trebalo bi da svatko od nas preispita svoje ponašanje. Naša vjera ne bi smjela biti zakopano blago; trebalo bi da ona za sobom povlači poput magneta, da bude neka vrsta svete zaraze. A da li je tako?

Kršćanska vjera neće nikada biti privlačna, ne bude li obilježena s dva znaka. To je ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjemu, kako nam na srce stavlja Isus.

Boga treba ljubiti "svim svojim srcem", tj. ljubiti ga središtem svoga ljudskog bića (u hebr. srce *leb* / je središte razuma i osjećaja). Boga ljubiti "svom svojom dušom" znači: Boga ljubiti svim žarom svoje čežnje i svoje životne gladi. Ljubiti Boga "svom svojom snagom" znači: ljubiti ga u svemu onom što možemo učiniti.

Rimski car Hadrijan izdao je nalog da Židovi ne smiju poučavati Židove u Mojsijevu zakonu, Tori. Židovski učitelj Akiba (+ 135- g. pr. Kr.) nije poslušao tu zapovijed i bi uhapšen. Kad se nalazio pred Tinejem Rufom, dođe vrijeme da izgovori molitvu "Čuj Izraele". I dok je izgovarao molitvu nasmiješi se. Rimski časnik povika prema njemu: "Starče, kako se možeš smijati uz tolike boli? Ili si čarobnjak ili se rugaš svojim patnjama." Akiba odgovori: "Ja nisam čarobnjak niti se rugam svojim patnjama. Cio svoj vijek izgovarao sam riječi: 'Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom snagom svojom' i bio sam žalostan pomišljajući na to kako ja mogu služiti Bogu svom svojom dušom. Ja sam Boga ljubio svim svojim srcem. Sada kad ispuštam dušu i kad je kucnuo čas molitve "Čuj Izraele" (Šema Jišrael) i kad ostajem pri svojoj odluci - zar da se ne smijem?" To reče i ispusti duh. (Usp. Jakob Petuchowski, *Es lehrten unsere Meister . Rabbinische Geschichten*, Freiburg im Br. 1979, str.115).

I kršćani su često puta polagali svoj život zbog vjere u jednoga Boga i njegova Pomazanika Isusa. Bili su prisiljavani zrnice tamjana baciti u žeravicu pred poganskim idolima ili pred likom poganskog cara. No, oni su to odbijali. Bog je samo jedan, tako su javno ispovijedali. Uz jednoga jedinog Boga ne mogu postojati još neki drugi bogovi, bili to neživi idoli ili živi ljudi i ma kako se oni zvali.

Takvim su uvjerenjem bili nošeni tokom povijesti mnogi junaci i junakinje kršćanske vjere.

Isus je odobrio dvije zapovijedi ljubavi i produbio ih. Uz to je nadodao: "Nema druge zapovijedi veće od tih" (Mk 12,31). Pismoznanc mu je odgovorio ushićen: "Dobro, učitelju, rekao si prema istini" (r. 32). Te su dvije zapovijedi ljubavi tako povezane među sobom da nije moguće vršiti jednu bez druge. "Prvu zapovijed nije moguće obdržavati drukčije osim tako da živimo u jednoj i u drugoj" (E. Schweitzer).

U svojim crticama "Od zore do mraka" (1927.) književnik Fran Mažuranić (+ 1928.) donosi jedan stravičan događaj koji mu je ispriповjedio neki svećenik koji je bio u službi u Briselu. Godine 1896. ili 1897. naši su primorci gradili kuću upravo nasuprot stanu u kojem je svećenik stanovao. Jednoga jutra on začu jaku lomljivinu, štopot i jauk. Priđe k prozoru i vidi samo prašinu. Srušile se ljestve na kojima su stajali zidari. Iz dubine se čuo jauk. I nešto posebno strašno: u visini četvrtoga kata visjela su dva čovjeka između neba i zemlje. Ostala je greda u zid zataknuta a na gredi dva čovjeka. Jedan prejašio gredu uza zid, pripinjući se noktima zidu; drugi na kraj brvna visi na rukama. I on bi se htio primaknuti k zidu, ali se greda slabo drži pa kad god se čovjek pomakne, škriplje i u zidu se pomiče. Strovalit će se i brvno i ljudi. I čujem - kazivao je svećenik - kako onaj koji se drži zida, vapije: "Jure, brate, ne miči se, izmaknut će se greda! A moja nejačad ..." Onaj mlađi koji je o rukama visio, ukoči se kao da je na križ razapet. Časak visi nepomično, pa reče: "Pravo veliš, preteški smo! Pozdravi te mi oca i mater - Bog!" Pa sklopi oči, i pusti se u propast!

Zaista divan primjer nepatvorene bratske ljubavi! Ne zatvarajmo svoje srce prema nebu i ne priklanjajmo se bilo kojem stvoru! Isto tako: neka naše srce bude uvijek otvoreno da priskoči u pomoć bližnjemu! Razlog je zgodno izrazio pjesnik:

Svi su ljudi braća,
Svi Božja djeca.
Na njih jedno nebo
I jedan Bog gleda. (Stanko Vraz)

TRIDESET I DRUGA NEDJELJA KROZ GODINU - "B"

Uzori pouzdanja

(1 Kr 17,10-16)

Suša je još uvijek nemili bič od kojega trpe stotine, čak milijuni ljudi. Za sušnih razdoblja poljodjelci i stočari su stjerani gotovo do granica nacionalnog izumiranja. O tom biču često puta govori i Biblija. Od njega je trpio i prorok Ilija koji se pojavio sredinom 9. st. pr. Krista. O tome kako je on osobno preživio progon i sušu i kako je ulijevao pouzdanje drugima govori Prva knjiga o kraljevima.

Ugrožena sušom i glađu, Gospodin Bog šalje Iliju u poganski grad Sareptu (TM: Serfatu, današnji Sarfend/Sarafand, negdje između Tira i Sidona na obali Sredozemnog mora). Na gradskim vratima susretne on neku udovicu gdje sakuplja drva i zamoli od nje malo vode i kruha. Žena mu odgovori: "Nemam pečena kruha do pregršti brašna u ćupu i malo ulja u vrču... To ću pripremiti sebi i svome sinu da pojedemo i da umremo" (1 Kr 17,12).

Prorok je ustrajao u svojoj molbi: "Najprije umijesi meni kolačić pa mi donesi; a onda zgotovi za sebe i za svoga sina" (r.13). Žena se pokori prorokovoj upornoj molbi i izdrža kušnju. Donese mu što je zatražio. Zauzvrat Gospodin joj na prorokova usta obećaje: "U ćupu neće brašna nestati ni vrč se s uljem neće isprazniti sve dok Gospodin ne pusti da padne kiša na zemlju" (r.14).

Time je Bog htio pokazati da je Ilija zaista od njega poslani prorok i da se treba pokoravati njegovim riječima. Pouka je: Bog se brine za ljude i u njihovoj najtežoj nevolji, ako u njega polože svu svoju nadu.

Ilija je bio uistinu nepodmitljivi i neustaršivi borac za Božju stvar i čistu vjeru. Iako neprestano izložen pritiscima i životnoj pogibli, nije se ipak pokorio vjerskom ševrdanju kraljevskoga dvora. Njegove prijete i proroštva zapisat će drugi poslije njegove izdržane borbe. Njegova riječ je bila potvrđena njegovim mukotrpnim životom i ovjerovljena samim Božjim zahvatom.

I prorok i udovica nalaze se u bezizlaznoj situaciji; zaprijetila im je glad. Kušnju je trebalo izdržati čvrstim pouzdanjem u Božju

providnost. Jedino je vjerom bilo moguće kročiti dalje kroz taj, recimo tako, mračni životni tunel. Tu se pokazala jakost vjere.

Nadođu trenuci kad treba polagati ispit vjere i pouzdanja u Božju providnost. To su trenuci u kojima se i mi možemo katkada naći. Svako ljudsko uporište bude pokolebano; ne znamo sami kako naprijed. Upravo je to čas kad se moramo odvažiti i učiniti skok u nepoznato, tj. čvrsto se osloniti na Gospodina i na njegovu providnost.

“Ništa se ne boj” (r.13), rekao je prorok siroti ženi. Njezinu bojazan za vlastiti život i za život njezina sina on rješava apsolutnim poslušom Božjem vodstvu.

“Nemoj se bojati!”, čest je izraz u Bibliji. Tako je npr. Bog kazao Abrahamu kad je dvojio u svoje potomstvo, jer nije imao ni jednoga djeteta: “Nemoj se bojati, Abrahame, ja sam tvoja zaštita, a nagrada tvoja bit će vrlo velika” (Post 15,1). “Ne bojte se!”, rečeno je sužnjevima u babilonskom sužanjstvu (Iz 44,8). Kad se Josip našao u dvoumici da li da uzme Mariju za svoju zaručnicu, pojavio se anđeo koji ga uvjerava: “Josipe, sine Davidov, nemoj se bojati kući dovesti svoju ženu Mariju” (Mt 1,20). Kad se B.D. Marija smela na anđelov pozdrav u prigodi Navještenja, Božji je poslanik tješi: “Nemoj se bojati, Marijo, jer si našla milost kod Boga” (Lk 1,30). Kad su se učenici nalazili na uzburkanom galilejskom jezeru i vidjeli kako Isus hoda po vodi te se preplašili, Isus im je rekao: “Ja sam. Ne bojte se!” Kako se treba prepustiti s djetinjim pouzdanjem u Božju providnost u svim zgodama života, izbija iz riječi što ih je Isus uputio učenicima: “Nemoj se više bojati malo stado...” (Lk 12,32). Čak ih je potaknuo neka se liše svega prolaznoga i traže blago na nebesima.

Žena poganka iz Sarepte prihvatila je Božju riječ bez oklijevanja i bez razmišljanja. Nije pokušala da je drukčije shvati ili da zatraži neko objašnjenje. Mirno je ispunila prorokovu želju. Vjerovala je, iako nije imala nikakva znaka. Svoj posljednji obrok podijelila je na tri dijela; stranac prorok dobija prvi dio.

Ljudi su takvi da su skloni zatražiti neki znak od Boga. Kažu: “Kad bih ja vidio neki znak ili neko čudo, namah bi uzvjerovao.” U Svetom pismu piše drukčije: Tko nema pouzdanja u Božje obećanje, taj neće doživjeti Božjega čuda. Samo onaj koji duboko vjeruje, vidi čudesa i tamo gdje ih nevjerničko oko ne može primijetiti.

Kao kršćani moramo biti svjesni da nema te situacije u kojoj se ne bismo mogli obratiti Gospodinu Bogu da nam priskoči u pomoć. On, naime, ima više načina da nas izbavi iz neugodne situacije, ma koliko se ona činila opasnom i bezizlaznom. Bog vodi brigu o svojim štovateljima, no on zahtijeva da oni u njega imaju bezgranično pouzdanje. Prorok se Ilija borio za Božju čast i dizao svoj glas protiv štovanja poganskih bogova. Kad se radilo o Božjoj časti i spasu ljudi, bio je neumoljiv. I Bog je neočekivano učinio svoj zahvat.

U životu toga iznimnog Božjeg borca vidimo kako se Bog brine za svoje štovatelje više nego poganski bogovi za svoje poklonike. U Ilijino doba to su bila božanstva okolnih naroda, posebno ona iz grada Tira koja su preko kraljevskog dvora uvađana u Izrael.

Lažnih je božanstava bilo uvijek; ima ih i danas. Prerušavaju se na bezbroj načina, katkada tako vješto da ih je teško otkriti. Biblija govori o "trčanju" za stranim božanstvima. Međutim, to se trčanje iskazalo beskorisnim i štetnim.

Da je udovica iz Sarepte odbila Ilijinu molbu, nitko joj tada ne bi bio zamjerio. Ljudi su takvi. Ne bismo joj vjerojatno zamjerali ni mi. Ostala bi tako nezapažena žena. No, ova se skromna i pobožna žena izdigla iznad običajnog mišljenja. Ona je svoju situaciju drukčije procijenila. Nije pazila na to što nadošli stranac nije pripadnik njezine religije, niti je gledala na njegovu dob. Za nju je sve to bilo nevažno. Ona je pred sobom vidjela čovjeka u potrebi i pokazala se spremnom da pomogne.

U bezizlaznoj situaciji ljudi se često zatvore u same sebe i otvrdnu. Siromašna se udovica, naprotiv, pokazala uistinu velikodušnom. Iako bijedna i nevoljna, imala je izoštren pogled za tuđu bijedu.

Ovaj nam slučaj dozivlje u pamet onaj drugi primjer pobožne žene iz evanđelja. Dok su bogati Židovi ubacivali novac u hramsku blagajnu i čuo se zveket novca koji je upadao, ova je siromašna žena ubacila u blagajnu samo dva novčića, tj. jedan kvadrant. Bogataši su ubacivali od svoga suviška a siromašna žena dio svoje sirotinje (Mk 12,41-44).

I na tu bi se ženu mogle primijeniti riječi što ih je Isus upravo stotniku: "Zaista, toliko vjere ne nađoh u Izraelu" (Mk 8,10).

Spomenuli smo jednu kreposnu ženu iz 9. st. pr. Krista i drugu o kojoj govori evanđelje. Dodajmo joj i treću. Nema blaga da ga dijeli jer je vrlo siromašna. Ta je žena redovnica: Majka Terezija. U prigodi 40. obljetnice OUN na 40. Generalnu skupštinu bila je pozvana i ona. (Nobelovu nagradu primila je već prije, 1979. godine.). Generalni tajnik OUN Javier Perez Cuellar je rekao: "Ovoga smo tjedna u ovoj dvorani čuli najmoćnije ljude svijeta. Sad imamo ovdje najmoćniju ženu. Ona je sjedinjeni narodi. Ona je mir u svijetu." Majka Terezija je u svom odgovoru kazala: "Ako vidimo Boga jedni u drugima, bit ćemo kadri živjeti u miru. Svi smo djeca istoga ljubeznoga Boga. Kako se, dakle, polučuje mir? Po djelima ljubavi."

Ova je kreposna žena pokazala na ono što nedostaje danas ljudima. Upozorila je i nas kao vjernike da svojim nesebičnim življenjem pokažemo na djelu što znači konkretno ljubiti svoga bližnjega.

TRIDESET I TREĆA NEDJELJA KROZ GODINU - "B"

Konačni susret s Gospodinom

(Dan 12,1-3)

Knjiga proroka Danijela jedna je od najmlađih knjiga Staroga zavjeta. Židovski je kanon ne broji među proročke knjige. U svom konačnom obliku ona je plod teško proživljavanog progonstva u 2. st. pr. Krista. Bilo je to doba kad se već bilo ugasilo klasično proroštvo u židovskom narodu.

Ulomak iz Danielove knjige govori o velikom knezu Mihovilu koji je dodijeljen židovskom narodu kao pomoćnik i zagovornik (Dan 10,13.21). On ovdje stoji u pozadini jer je vrhovni gospodar povijesti sam Gospodin Bog. Povijest se odvija po Božjem nacrtu; naposljetku sam će Bog uspostaviti svoju vladavinu usprkos silnim borbama i okršajima.

Preko teških stradanja židovskog naroda u doba okrutnog vladara Seleukovića Antihoha IV. Epifana pišćev pogled prelazi na katastrofu posljednjih vremena. "Takve tjeskobe ne bijaše otkako je ljudi" (Dan 12,1). No, ni sadašnja stradanja ni ona na koncu svijeta

neće značiti propast izraelskoga naroda. Čitamo: "Narod će se spasiti - svi koji na nadu zapisani u knjizi života."

Bog drži "knjigu života" u koju su već uneseni pravednici kao "građani" vječnoga Božjeg kraljevstva. Već u knjizi Izlaska čitamo kako Bog veli Mojsiju: "Onoga koji protiv mene sagriješi, izbrisat ću iz svoje knjige" (Izl 32,33). Oni koji su uneseni u knjigu, nadživjet će, dočim će oni koji su iz te knjige izbrisani zastalno propasti. (Usp. Iz 4,3; Ez 13,9; Ps 69,29). Slika o "knjizi života" prešla je iz Staroga u Novi zavjet (Fil 4,3; Otk 3,5). Božje je knjigovodstvo o kreposnim ili opakim djelima savršeno.

U konačnom spasenju imat će udio ne samo svi Židovi koji budu nadživjeli progonstvo, vjerni Božjemu zakonu, nego će uskrsnuti i ostali pokornici: prvi da prime nagradu vječnoga blaženstva a drugi na vječnu sramotu.

U našem ulomku kao da se perspektiva sužava na Židove i na njihove progonitelje, no ipak se ne isključuje uskrsnuće u širem smislu. Ovdje nadahnuti pisac naviješta uskrsnuće Židova koji su pretrpjeli progonstvo da sudjeluju u vječnom životu koji nije poblize ocrtan. Oni, naprotiv, koji ne budu ostali vjerni svome Zakonu ili se možda pretvore u progonitelje, uskrsnut će na vječnu propast i gadost.

Među uskrsnulima na vječni život isticat će se umnici (*maskilim*) koji su svojom riječju i svojim primjerom poučavali druge kako se treba vladati u vrijeme progonstva. Oni koji su mnoge poučavali pravednosti (*macdiqe rabbim*), tj. oni koji su mnoge poučavali strahu Gospodnjem i vjernosti njegovim zapovijedima, blistat će kao sjajan nebeski svod (*kezohar ha-raqija*). To je sjaj noći posute zvijezdama. (Hebrejske riječ *zohar* = *sjaj* postade glasovita u kabalističkoj literaturi po njizi *Zohara* /*Sefer hazzohar*/ u 13. stoljeću.

U starije doba izraelske povijesti ideal je bio plodan i blagoslovljen život, poslije kojega se umire star i "nasićen dana". Tako patrijarh Jakov umire smireno kad mu se ispunila posljednja želja, tj. želja da vidi sina Josipa.

Preranu i naglu smrt smatrali su nesrećom, uslijedila ona zbog gladi, bolesti, od neprijatelja ili po kaznenom Božjem sudu. O toj se nemiloj smrti kaže da njom čovjek "silazi u podzemlje", u zemlju sjena, zaborava i nepovrata.

Naša predodžba u duhovnoj duši koja na smrti napušta tijelo te dalje živi, starom je Izraelu bila nepoznata. Podzemni je svijet po tadašnjem shvaćanju bio očajan. U njemu se ne živi nego samo životari. Podzemni je svijet područje od kojega je Bog udaljen; smrt čovjeka neopozivo odvaja od Boga. Tako možemo shvatiti psalmistov uzdah: "Među mrtvima moj je ležaj, poput ubijenih što leže u grobu, od kojih si ustegao ruku" (Ps 88/87,6).

U Izraelu se postupno probijala misao o uskrsnuću. Najprije se javljala plaha nada da će Bog čovjeka koji mu ostane vjeran i poslije smrti sačuvati sa sobom. To iskustvo nalazi izraz kod psalmiste: "Al' ću odsad uvijek biti s tobom, jer ti prihvati desnicu moju. Vodit ćeš me po naumu svojemu da me zatim uzmeš u slavu svoju" (Ps 73/72,23-24). Na kraju toga razvoja stoji izričita vjera u uskrsnuće, kako je nalazimo u Danielovoj knjizi. Nova iskustva Izraela s njegovim Bogom omogućila su put k toj vjeri.

U Isusovo doba hramsko svećeničko plemstvo - saduceji - poricali su uskrsnuće, dok su ga farizeji zastupali. Isus je svojim naukom o Božjoj beskrajnoj ljubavi razbio granice društvenih konvencija, granice između kultura, narodâ i rasa. Božja beskrajna ljubav ne pušta čovjeka sama ni na smrti, nego mu dodjeljuje zajedništvo s Bogom i preko granice smrti. Po hebrejskom mišljenju kod Boga može biti samo cjelovit čovjek, čovjek s "dušom i tijelom".

Misao o zagrobnom životu, koja se polako razvijala u Starome zavjetu, zasjat će punim sjajem tek u Novom zavjetu: u evanđeljima i Pavlovim poslanicama, nadasve u 1. poslanici Korinćanima (osobito pogl. 15). U staro doba izraelske povijesti bila je jako kolektivna svijest zajednice; pojedinac nije značio mnogo. U posužanjsko doba sve je više rasla i misao da se vjernost savezu mora odraziti i na pojedincu i tamo onkraj groba. (Usp. Ps 49/48 i 73/72).

Vrlo su ozbiljne riječi: "Jedni će se probuditi (tj. uskrsnuti) za vječni život a drugi za sramotu, za vječnu gadost" (Dan 12,3). U Markovu evanđelju Isus izjavljuje: "U one će dane sunce pomrčati i mjesec neće više svijetliti. Tada će ugledati Sina čovječjega gdje dolazi na oblacima nebeskim s velikom moći i slavom" (Mk 13,24-25). Tek tada će se mnogima otvoriti oči; tek tada će im biti jasno da se tu radi o sudbonosnom biti ili ne biti.

Pod kraj crkvene godine trebalo bi da i našim dušama potresu tekstovi Svetoga pisma koji govore o svršetku svijeta i o konačnom Božjem sudu. Tada će zanimiti usta što su se dizala protiv Boga, tada će biti skršena snaga onih koji su upinjali sve svoje sile protiv Boga i njegovih štovatelja koji su nastojali iz svijesti i savjesti ljudi izbrisati ime Božje i ime njegova Poslanika Isusa Krista. Uslijedit će bolno priznanje: "Mi, zaista, zalutamo s puta istine, i svjetlost pravde nije nam svijetlila niti nam je sunce ogranulo" (Mudr 5,6).

Do tada povijest će Crkve kao i povijest izraelskoga naroda biti isprepletana neuspjesima i uspjesima, progonima i predasima od progonstva, križevima i pobjedničkim slavljima. Tada će biti svima jasno da se Crkva morala prilagođavati svakome vremenu jer je bila određena za svako vrijeme, no ona se nije poistovjetila ni s kojim vremenom u kojem je djelovala. Ona nije nikada živjela od onih koji su izmicali od pogibelji ostavljajući druge na cjedilu. Baš obratno: ona je živjela od onih koji su se svojski trudili kako očuvati vjersku baštinu i nepokvarenu je predati dalje. Katkada uz najveće pogibli i žrtve.

Spasitelj Isus nas uvjerava: "Ja živim, i vi ćete živjeti" (Iv 14,19). Naš zemaljski svršetak ne znači konačni svršetak. Mi ćemo se na smrti naći zakriljeni od uskrsloga Gospodina. Iako ćemo i mi pasti na otkos nemile smrti, mi ćemo ipak i dalje živjeti s Gospodinom.

Urežimo duboko u svoju kršćansku svijest ove ozbiljne istine i ucijepimo ih novom naraštaju koji će jednom stupiti na naše mjesto. Crkvena je liturgija veoma ozbiljna. A kako da i ne bude?! Tà radi se o našem spasenju ili o našoj propasti. Ne možemo izbjeći konačnom susretu s Gospodinom. Ovdje ima mjesta narodna mudrost koja kaže: "Dobar je strah kome ga je Bog dao."

TRIDESET I ČETVRTA NEDJELJA KROZ GODINU - "B"

Krist Kralj svega stvorenoga

(Dan 7,13-14)

Smisao i važnost blagdana Krista Kralja ne možemo danas mjeriti po važnosti i ulozi današnjih kraljeva. Njihov je ugled vidno opao. Jedan je u Egiptu zbačeni kralj (Faruk, 1950. g.) navodno

kazao: "Do pedeset godina na čitavoj zemlji bit će još samo četiri kralja a i oni će visjeti o tankoj niti." U doba demokracije kraljevi se ukazuju kao ostatak jednoga minulog vremena; služe kao umjetno središte ujedinjenoga kraljevstva.

Kraljevstvo Krista Kralja, naprotiv, nosi crte sasvim različite od onih što ih imaju zemaljska kraljevstva. To se kraljevstvo razvija u ovome svijetu, no ono nije od ovoga svijeta. Pilat je na suđenju upitao Isusa: "Dakle, ti si kralj?" Isus je odgovorio potvrdno: "Ja sam se zato rodio i zato došao na svijet da svjedočim za istinu. Svatko tko je prijatelj istine, sluša moj glas" (Iv 18,36-37).

To "svjedočenje" o svojoj kraljevskoj vlasti Isus nije nikada opozvao. On za sebe kaže da svjedoči za istinu. On je u svojoj osobi sama istina. Jednom je zgodom rekao: "Ja sam istina." (Iv 14,6). "Krist je kralj ukoliko je on kao žrtvovano Janje sud (krisis) svijeta, čija povijest time stoji u njegovoj ruci" (H. Schlier).

Tko su podanici Krista Kralja? To su oni koji su "od istine", oni koji slušaju njegov glas. Potencijalno su od istine svi ljudi; u stvari, svi oni koji se odluče priznati Krista i prihvatiti ga kao svoga Gospodara.

Na Isusa Krista kralja smjerala su tolika proroštva Staroga zavjeta. Na njega je smjeralo proroštvo iz Danijelova knjige, sastavljeno oko 200. g. prije Krista. Tu čitamo: "Gledah u noćnim viđenjima, i gle na oblacima nebeskim dolazi kao Sin čovječji. On se približi Pradavnome i dovede ga k njemu. Njemu je predana vlast, čast i kraljevstvo da mu služe svi narodi, plemena i jezici" (Dan 7,13-14).

Te su riječi bile poput jake injekcije Židovima u strahovitim progonstvima u doba Makabejevića. Poganski kralj Antioh Epifan IV. pokušao je nasilno pripojiti Izrael velikom helenističkom kraljevstvu kako politički tako i religijski. Naredio je da se iskorijene svi koji se budu grčevito držali otačkih predaja.

Odsjek koji smo slušali dio je orijaškog viđenja napisanoga u to doba progona. To viđenje otkriva smisao povijesti i ulijeva pouzdanje u Božje upravljanje svijetom.

Danielova knjiga donosi kako se iz morskog bezdana pomaljaju četiri strašne nemani - četiri poganska kraljevstva. Nemani su bile redom nalik lavu, medvjedu, leopardu i nekoj zvijeri s mnogo rogova.

One se dižu iz mora, dočim je novo kraljevstvo, koje ih obara, iznad njih, oličeno u jednom čovjeku koji silazi s visine, od Boga.

Lav je predstavljao babilonsko, medvjed medijsko, leopard perzijsko a zvijer s mnogo rogova makedonsko carstvo. To je posljednje bilo oličeno u bezbožnom kralju Antiohu IV. Epifanu.

Suprotno zvijerima iz morskog bezdana stoji Sin čovječji sa svecima Svevišnjega. Nije nazvan "Sinom Božjim", jer taj naziv u to doba nije bio prikladan da izrazi Isusovo vječno sinovstvo u odnosu na nebeskog Oca. Taj se naziv tek postupno pojavljuje u krugu Isusovih učenika. Isus je htio posebno istaknuti ulogu i značenje svoga poslanja. naziv "Sin čovječji" učinio mu se prikladnijim. On ga je povezo s viđenjem iz Danielove knjige. "Sin čovječji" ne izranja iz morskoga bezdana, on naprosto "dolazi". Značajno je da su Židovi Mesiji pridavali naslov "Anani", "Onaj koji dolazi na oblacima".

Lik iz viđenja u Danielovoj knjizi prima vlast istim riječima kojima ju je primio Nabukodonozor (Dan 4,33); 5,18). Novo se kraljevstvo, međutim, razlikuje od Nabukodonosorova ; ono je vječno. Ono je također isto što i kraljevstvo "kamena" koji je bio odvaljen s planinskog visa. Ničijom rukom dirnut, razbio je golemi i blistavi kip od dragocjenih kovina u dolini. To kraljevstvo neće nikada propasti niti će prijeći na neki drugi narod. Ono će razbiti i uništiti sva ona kraljevstva, dok će samo trajati dovijeka. (Dan 2,34.44).

Radi se o nekom budućem kraljevstvu koje će priznati svi narodi, plemena i jezici (Dan 7,14). Kraljevstvo Antioha IV. Epifana, oličeno u zvijeri s rogovima, bit će napokon satrto. Ta će pobjeda biti plaćena strahovitim patnjama "svetaca Svevišnjega", tj. vjernih i pobožnih Židova. Tim patnjama oni će steći građansko pravo u novom kraljevstvu.

Iako nejasno označen, "Sin čovječji" predvodi vjernički narod Staroga zavjeta a predvodit će i Božji narod Novoga zavjeta. Božji je narod posebno Božje vlasništvo. I u pogibli da bude potpuno uništen, taj je narod sačuvao ljudsko lice, lice koje je slika i prilika Božja. Nije dopustio da ta slika bude unakažena izdajom vjere. Iako kroz magloviti veo povijesti ne nazrijevamo jasnije crte Sina čovječjega, sigurno je da upravo njemu pripada kraljevstvo budućnosti. Kad se Isus Krist pojavio na zemlji, mnoge su crte postale jasnije. On je

kralj svoje vrste; on svojata vlast nad ljudskim srcima. On je to objašnjavao svojom riječju, za tu je istinu na koncu položio svoj život.

Gledajući izvana, ni u 1. stoljeću kao ni u 20. st. svi narodi nisu priznali vladavinu Krista kao Kralja srdaca. No, ipak Kristovo kraljevstvo sebi krči put po svim kontinentima. Krist vlada posvuda tamo gdje ljudi napinju svoje uši i otvaraju srce kad se navješćuje poruka spasa. Krist vlada tamo gdje misionari po prvi put unose blagu vijest i za nju svjedoče svojim velikim naporima, katkad i svojim životom. Kristovo se kraljevstvo probija i tamo gdje su ljudi prožeti vjerom do te mjere da mogu s Pavlom uskliknuti: "Ne živim više ja, nego u meni živi Krist" (Gal 2,20).

Na svojoj hodočasničkoj stazi članovi Crkve susreću ne samo proslavljenoga Krista nego još češće Krista patnika s križem na ramenima. No, mi kao vjernici ne smijemo nikada rastavljati propetoga Krista od uskrsloga Krista; propeti i uskrsli Gospodin je jedna te ista osoba.

U nepovoljnoj povijesnoj situaciji od bitnog je značenja sačuvati ljudsko lice, koje je slika i prilika Božja. Zato ni uz koju cijenu ne dopustimo da se ta slika iznakazi te postane jedva zamjetljivo ljudsko lice. Pravo čovječje lice mi vidimo u Isusu Kristu, u njegovu životu, u njegovoj predanosti i smrti. To je lice Božje. Isus koji je slika Boga nevidljivoga ostaje zauvijek mjerilo našega moralnog ponašanja. Po njegovu nauku mjeri se ponašanje pojedinca, obitelji, grada, naroda, narodâ Europe i čitavoga svijeta.

U povijesnom sučeljavanju nečovječni svijet sebe izlaže pogibli uništenja. Bog, naprotiv, želi čovječni svijet usprkos tomu što svijet svim silama nastoji da to ne bude.

Upravo to je htio istaknuti papa Ivan Pavao II. kad je 1982. g. u Santiago de Compostella izjavio: "Ja, kao biskup Rima i pastir opće Crkve dovikujem tisućljetnoj Evropi svom snagom i ljubavlju: 'Vrati se k samoj sebi, budi ono što jesi. Otkrij svoje porijeklo, obnovi svoje korijene, živi ponovno prave vrednote što ih je tvoja povijest tako slavno učinila, uspostavi ponovno svoje duhovno jedinstvo u klimi neograničenog poštivanja drugih religija i stvarne slobode!'"